

במשנה: ת"ר אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל כו'.

בחושן משפט (סי' ת"ט סעיף א') כתב המחבר: אין מגדלין בהמה דקה בא"י מפני שדרכם לרעות בשדות של אחרים והיוקם מצוי וכו', והאידנא שאין מצוי שיהי' שדות לישראל בא"י נראה דשרי'.

והנה בזמנינו שחזר הדבר לקדמותו, ורוב שדות שבא"י הם של ישראל, יש לדון אי חזר האיסור או לא.

ודעת הגרצ"פ פרנק ז"ל בהר צבי שנדפס בסוף חו"מ (סי' ת"ט) שכיון שבימי השו"ע בטלה הגזירה כנ"ל, אע"פ שעכשיו חזר סיבת הגזירה לקדמותו, מ"מ התקנה שבטלה בטלה, והביא רא"י מירושלמי סנהדרין (פ"ג ה"ה) דשדה שנטייבה לא תזרע למוצאי שביעית, ואח"כ התיירה משום דהי' צריכים משום ארנונא של המלך, ומבואר שם בירושלמי שאף על פי שאח"כ בטלה האונס, מ"מ התקנה שבטלה בטלה, וה"נ כן הוא.

אמנם הגאון רבי עובדי' יוסף שליט"א בשו"ת יביע אומר (סי' ז') חולק ע"ז, וסובר דכיון דהאידנא הטעם קיים שרוב שדות של ישראל המה, חזרה התקנה למקומה, עיין שם מה שהאריך בזה לחלוק על ראיות של ההר צבי.

★★

במשנה: אין מגדלין חזירין בכל מקום.

כתב בספר גנזי יוסף (סי' טז): ע"ד מה ששאל על הנמוק"י בב"ק (דף ע"ט ע"ב) שכ' ארור אדם שיגדל חזירי בירושלים, הלא בגמ' שם תנן "בכל מקום" ולא דוקא בירושלים? - הנה בהגהות "פעולת שכיר" אשר ברי"ף דפוס ווילנא עמד בזה, ומחק באמת תיבת ירושלים עי"ש, אבל אפשר"ל דהנה במתני' שם בב"ק באמת נאמר אין מגדלי' חזירין בכל מקום, אבל בגמ' שם אי' רק ארור האיש שיגדל חזירין ותו לא, וא"כ י"ל דהאיסור שאין לגדל חזירין הוא באמת "בכל מקום", אבל "ארור האיש" שמגדל חזירין לא נאמר בכל מקום רק בירושלים ארור משום מעשה שהי' שם, ומאחר שהנמוק"י הביא שם כל המעשה ולכן כתב שפיר ארור המגדל חזירין בירושלים. [ועיי' ברמב"ם פ"ה מהל' נזקי ממון הל' ע"ב]

ולא הקדוש ברוך הוא הוא העושה להם חיל, ממנו לא ירא כלל, ולכן הוא אשר היה 'ולא ירא אלקים' והמדה כנגד מדה היה, מלחמה לה' בעמלק מדור דור.

★★

בגמ': אמר רבן יוחנן בן זכאי בא וראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהלך ברגליו חמשה שה שהרכיבו על כתיפו ארבעה.

בשיטה מקובצת הובא בשם מהר"י כץ שהקשה, אי מהאי טעמא קנסיה רחמנא הכי, אם כן גבי גנבה שמתחייב כפל בשניהם, למה לא קנסיה רחמנא בשור שלשה, שהלך על רגליו ושה שהרכיבו על כתפו כפל.

ותירין, דבכך ביקשה התורה לומר, דבגניבה מתחייב מיד כשמוציאו מרשותו, אף על פי שאינו מרכיבו, מה שאין כן בטובח שאין רגילות לטבוח עד שירכיבו עד ביתו.

בבן יהודיע תירץ, דבקנס תשלומי כפל החיוב הוא משום מדה כנגד מדה, הוא רצה להוסיף מנה של חברו על ממונו, עתה יחסר מנה מן ממונו, ויהיה נוסף על של חברו, כי כן מדתו יתברך להתנהג מדה כנגד מדה, ועל כן אם יעשה חילוק בשור לשלם שלשה, נמצא בטל טעם זה של מדה כנגד מדה, ולא דוקא בשור צריך לגזור כך, אלא בכל דבר שהוא חפץ שיש לו משא כבד, שצריך לישאנו על כתפו, הן עץ, הן מטה, הן כלי נחשת וברזל, וכיוצא, צריך לתקן בתשלומי הפרש לשלם שלשה, ואם כן בטל טעם זה של מדה כנגד מדה במשפט זה של התשלומין.

אמנם ענין טביחה ומכירה לאו מטעם מדה כנגד מדה נאמר בו הקנס, כי טעם מדה כנגד מדה כבר נעשה בתשלומין של אלו שישלם כפל, ורק הוא קנס אחר חדש שחדשה בטביחה ומכירה, דקנסיה רחמנא, משום שנשתרש בחטא, כפי שאמרו לעיל, ועל זה הטעם שפיר יש לומר, הואיל ונתבזה בשור הקל עליו הקנס, דנחשב לו בזיונו כאלו שלם אחד יותר להשלים החמשה של הקנס. ברם אף על גב דלא הרכיבו על כתיפו, עם כל זה נתנה התורה שיעור שיהו בכלל, ותפסה אותו דבר המצוי ושכיח יותר, כי דבר המצוי ושכיח הוא שירכיב השה על כתיפו.

★★